

Regiometropool Twente

PANORAMA TWENTE 2040

Het College van Rijksadviseurs heeft op 6 december 2018 Panorama Nederland aangeboden aan minister Ollongren van Binnenlandse Zaken. Dat Panorama is een ruimtelijke verbeelding van hoe Nederland de komende decennia kan gaan veranderen, tegen de achtergrond van de verandering van het klimaat, de hervorming van de landbouw, de verstedelijkingsopgave en de energietransitie. De Rijksadviseurs pleiten ervoor om die opgaven in samenhang op te pakken op de schaal van de regio. Zij roepen gemeenten op om samen met provincie en Rijk voor elke regio een “Omgevingsagenda” te maken.

Ook de samenleving in Twente krijgt te maken met die maatschappelijke grote opgaven. Opgaven die 14 gemeenten en hun partners samen efficiënter en effectiever kunnen op pakken. In het licht van de nieuwe Omgevingswet is de betrokkenheid en co-creatie van inwoners, organisaties en bedrijven in Twente van groot belang.

Voorstel

De Werkgroep Regio Metropool Twente gaat aan de 14 Twentse gemeenten voorstellen om gehoor te geven aan de oproep van de Rijksadviseurs. Laten we Panorama Nederland vertalen naar “PANORAMA TWENTE”, een integrale omgevingsagenda voor nog nauwere samenwerking in de regio Twente. PANORAMA TWENTE is een wenkend perspectief voor de komende 10 jaar en een instrument om de omgevingsvisies, die door individuele gemeenten vervaardigd werden /gaan worden, strategisch op elkaar af te stemmen.

Laten we als regio Twente lef tonen om met PANORAMA TWENTE 2040 voorop te lopen, het anders te doen dan andere regio's. Maak verschil, door nadrukkelijk ook inwoners en maatschappelijke organisaties van Twente vanaf de start te betrekken bij het maken van Panorama Twente. En dus niet alleen de overheid, ondernemers, onderwijs- en onderzoekinstellingen. Maak dat al deze *Twentse Partners* tezamen het als HUN Panorama Twente 2040 gaan zien! Juist als er op het schaalniveau van inwoners offers worden gevraagd, is hun betrokkenheid cruciaal.

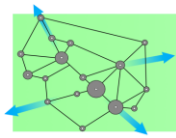
Doel en toegevoegde waarde

PANORAMA TWENTE 2040 heeft als doel om de Twentse economie én samenleving integraal en in onderlinge samenhang toekomstbestendig te maken. De vervaardiging van een PANORAMA TWENTE 2040 voegt waarde toe aan lopende processen en projecten:

- De grote opgaven waar de Nederlandse samenleving voor staat wordt vertaald naar de specifieke situatie van Twente in samenspraak met de *Twentse Partners*
- Er worden kruisverbanden gelegd tussen lopende initiatieven zoals de Agenda voor Twente en de ontwikkeling van diverse omgevingsvisies. Hierdoor worden lopende initiatieven versterkt maar tevens hiaten gesignaleerd.
- Maatschappelijke organisaties en inwoners worden actief betrokken en uitgedaagd om met lokale projecten actief bij te dragen aan het (op maat) aanpakken van de grote opgaven.

Wij lichten het voorstel op de volgende pagina's nader toe. Het voorstel behelst 3 hoofdonderdelen:

- A. De Grote Opgaven
- B. Omgevingsagenda Twente: samenwerking, samenhang en actie
- C. Twente dialoog: “*Doe mee als je voor Twente bent.....*”

Regiometropool Twente

A. De Grote Opgaven

Panorama Nederland signaleert vier grote opgaven. Hieronder duiden wij deze opgaven kort met een eerste indicatieve vertaling naar de Twentse regio. Het is belangrijk om die opgaven voor Twente nader te onderzoeken en uit te werken: welke kansen bieden ze, welke prioriteit hebben ze en hoe laten we ze goed aansluiten bij al lopende initiatieven en andere opgaven?

1. Water verbindt ons

Het jaar 2018 gaf al een voorproef voor de verandering in het klimaat. We krijgen te maken met heftige regenval maar ook met hitte en droogte. De grondwaterstand is op de Twentse zandgronden uitzonderlijk laag. Dat heeft grote nadelige effecten op planten, dieren en voedselproductie en vraagt daarom van huishoudens, boeren, gemeenten, het Waterschap en de (Eu)Regio om heroverweging van de wijze waarop we met het water willen omgaan. Uitdagingen zijn bijvoorbeeld: meer water langer vasthouden in combinatie met meer natuur, herstel van beken, het op peil brengen en houden van het grondwaterpeil, het veiligstellen drinkwatervoorziening, het voorkomen van wateroverlast en meer water in de openbare ruimte.

2. Rijk boerenland

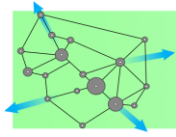
De afstand tussen de voedselproducerende boer en de consument van dat voedsel is groot. De consument “verwijt” de boer dat de productie ten koste gaat van natuur, landschap en biodiversiteit. Maar diezelfde consument wil in de supermarkt nu graag een zo laag mogelijke prijs voor de melk(producten) betalen. Boer, consument en supermarkt houden elkaar zo in de wurggreep van het uitgangspunt “zoveel mogelijk produceren tegen zo laag mogelijke kosten”. Aangezien dat geen duurzaam model is, moet er snel een model komen waarin de boer een goed inkomen kan verdienen door bij de productie van melk en voedingsmiddelen ook natuur, landschap en biodiversiteit te produceren. Een model waarin de consument op zijn beurt iets meer betaalt voor de agrarische producten en daarmee bijdraagt aan de bekostiging van dit model. In het verlengde daarvan moet er ook aandacht zijn voor herbestemming van boerderijen, nieuwe woon- en werkvormen, natuurinclusief boeren etc.

3. Meer tijd voor elkaar

Ook op de schaal van Twente geldt dat steeds meer Twentenaren naar het stedelijk gebied rond Enschede, Hengelo en Almelo verhuizen. De woningmarkt staat hier onder druk, zowel kwalitatief als kwantitatief. De kleinere steden en dorpen krijgen echter te maken met steeds minder jongere bewoners en het verhuizen van mensen met zwaardere zorgvragen met als gevolg problemen om voorzieningen overeind te houden of lege gebouwen een nieuwe bestemming te geven. Uitdagingen zijn dus om in het stedelijk gebied woningtekorten weg te werken en het type woningen meer aan te passen aan de vraag en om op het platteland elkaar te helpen bij het oplossen van sociale, economische en maatschappelijke problemen zoals eenzaamheid, tekort aan zorg en woningen voor ouderen. Andere uitdagingen zijn om Twente beter te verbinden met andere regio's, de bereikbaarheid van stad en platteland en de vooralsnog onderschatte vergrijzing, die een grote impact heeft op gewenste woningen, woonvormen en voorzieningen.

4. Nieuwe Energie

De tijdsdruk en het draagvlak zijn groot om het gebruik van fossiele brandstoffen terug te dringen en door nieuwe vormen van opwekking van elektriciteit het gebruik van gas en het uitstoten van CO₂ verder te beperken. Het isoleren van gebouwen, het gebruik van zonne – en windenergie en het plaatsen van warmtepompen zal een grote vlucht moeten nemen, op het platteland en in de steden en dorpen. Uitdagingen zijn bijvoorbeeld om voor de financiering en uitvoering van die maatregelen

Regiometropool Twente

een formule met breed draagvlak te vinden en om te voorkomen dat zonne-energie parken en/of windmolens het toch al kwetsbare Twentse landschap verder verrommelen. De betekenis van de opkomende waterstofeconomie brengt wellicht kansen voor de Twentse regio, juist door de specifieke clustering van steden en dorpen. Einddoel is om Twente voorop te laten lopen in omgang met de energietransitie.

De werkgroep realiseert zich dat er naast de opgaven in de leefomgeving ook op sociaal, economisch en cultureel gebied grote opgaven liggen. Voorgesteld wordt om in lijn met Panorama Nederland eerst te focussen op bovengenoemde opgaven. Denkbaar is om andere opgaven die vragen om een aanpak op Twentse schaal, later toe te voegen.

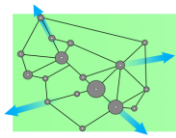
B. Omgevingsagenda Twente: samenwerking, samenhang en actie

Recent tot stand gekomen documenten zoals de (kringloop)Landbouwvisie, het Klimaatakkoord, het Deltaplan voor de Biodiversiteit en het Waterbeheerplan Vechtstromen onderstrepen de urgentie van de bovengenoemde vier opgaven. Opgaven, die op zichzelf genomen al uiterst complex zijn, maar ook nog eens nauw met elkaar samenhangen. Die complexiteit en samenhang vraagt om een gezamenlijke en integrale aanpak. Een aanpak op het schaalniveau van Nederland, de provincie Overijssel, de (Eu)Regio, de 14 Twentse gemeenten en de bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties (de Twentse Partners). Ieder schaalniveau zal zijn steentje moeten bijdragen aan de aanpak van deze opgaven, in het belang van onszelf en vooral de generaties na ons.

De Rijksadviseurs roepen gemeenten op om die samenwerking en samenhang te bereiken door per regio een Omgevingsagenda voor de lange termijn te maken. De regio (o.a. Twente) is in hun ogen het scharnierpunt waar de verbinding tussen alle andere schaalniveaus, van het Rijk tot en met de individuele inwoner tot stand komt.

Om PANORAMA TWENTE 2040 als regionale Omgevingsagenda succesvol te laten zijn voor alle 14 gemeenten is eensgezinde aansturing en een goede uitvoeringorganisatie nodig, samen met de Twentse Partners vorm te geven. Essentieel is dat de verschillende opgaven in onderlinge samenhang beschouwd en aangepakt worden en dat de organisatie voldoende bevoegdheden en slagkracht heeft om concrete resultaten te boeken. Denkbaar is om naast de Twente Board een publiek – private werkorganisatie op te zetten die tot taak heeft om de omgevingsagenda Panorama Twente 2040 en een daaraan verbonden uitvoeringsprogramma te maken. Dat, in nauwe dialoog met de Twentse Partners.

De nieuwe werkorganisatie kan gebruik maken van de uitwerking die Atelier en Trendburo (provincie) Overijssel onlangs maakten van Panorama Nederland door voor Overijssel vier mogelijke toekomstscenario's te beschrijven. Die scenario's laten zich gemakkelijk vertalen naar de Twentse schaal. Ook de regionale OmgevingsAgenda2040 van de regio Leiden (10 gemeenten) bevat ongetwijfeld goede leerpunten.

Regiometropool Twente

C. Twente dialoog: "Doe mee als je voor Twente bent....."

De bepleite gezamenlijke aanpak zal van de Twentse samenleving veel meer dan tot nu toe saamhorigheid vragen en de bereidheid om met elkaar de dialoog aan te gaan: "wat vinden wij van deze belangrijke opgaven in Twente, wat kunnen inwoners, bedrijven en instellingen er in hun eigen leefomgeving aan doen en hoe helpen wij hen daarbij? Wat kunnen we beter als gemeente of (eu)regio aanpakken? Wat is er al gaande? Wat doen Rijk en provincie? Hoe pakken we de opgaven aan, wie doet op welk schaalniveau wanneer wat en hoe verdelen we de lasten eerlijk?".

PANORAMA TWENTE 2040 zou in onze ogen een cyclisch karakter moeten krijgen waardoor er volop gelegenheid is om te evalueren, bij te sturen of om aan te vullen met andere urgente opgaven die om een boven gemeentelijke aanpak vragen. PANORAMA TWENTE 2040 is een participatieproject dat gericht is op het vinden van specifieke antwoorden op maatschappelijke uitdagingen, het adequaat verankeren van deze oplossingsrichtingen in beleid en het geven van een aanzet voor uitvoering hiervan.

De nieuwe werkorganisatie zou in samenspraak met (vertegenwoordigers van) de Twentse Partners een slagvaardige publiek – private participatieproces kunnen ontwikkelen. Een Twents Bewonerspanel zou daarin een belangrijke rol als klankbord kunnen krijgen. In het panel moeten alle 14 gemeenten vertegenwoordigd zijn en moet volop ruimte zijn voor de jeugd.

Om te voorkomen dat zo'n proces vooral bij praten blijft, is het belangrijk om een slim proces te ontwerpen, met heldere uitgangspunten, tussentijdse conclusies en strategische uitwisselmomenten. Hierover denkt de Werkgroep Regio Metropool Twente graag mee.

Tot slot

Het is cruciaal om alle Twentse partners actief te betrekken bij het nadenken over en het oplossen van de vier grote opgaven. Samen werken we aan integrale en samenhangende oplossingen. Samen bundelen we kennis, kracht en middelen. Goede initiatieven van gemeenten, organisaties en groepen inwoners worden ondersteund, versterkt en versneld. Vanuit een integrale aanpak worden omgevingsvisies van gemeenten op tactische wijze gekoppeld.

Samen maken we Twente toekomstbestendig.

Denkt u hierover mee?

Werkgroep Regio Metropool Twente, 15 februari 2019